

ESCOLA FEMINISTA

D'ESTIU
PER A DONES
18, 19 I 20 DE JUNY

"El feminisme incita a les dones a abandonar els seus marits, matar els seus fills, practicar bruixeria, destrossar el capitalisme i tornar-se lesbianes".

Pat Robertson, Polític dels Estats Units, 1992

Divendres 18

16:30 Subjecte polític del feminisme

Dissabte 19

10:30 Aprenent dels nostres conflictes

16:30 Lesbofòbia als moviments feministes

22:30 Festa -a la Farinera-

Diumenge 20

11:00 Posada en comú i propostes

ORGANITZEN
Ca La Dona
Xarxa Feminista
Activistes Independents

TOTES LES ACTIVITATS
Espai Jove La Fontana
C/Gran de Gràcia, 190-192
<M> L3 Fontana

...EXCEPTE LA FESTA
La Farinera del Clot
Gran Via de les Corts Catalanes, 837
<M> L1 Glòries

Índex

<i>Presentació</i>	2
<i>Espais</i>	4
L'Espai Jove la Fontana.....	4
Bar el Brot, de la Farinera del Clot.....	4
<i>Programa</i>	5
<i>Continguts i material bàsic</i>	6
Subjecte Polític del Feminisme	6
Aprenent dels nostres conflictes.....	10
Lesbofòbia als moviments feministes	13
<i>Per a més informació...</i>	16

Presentació

L'organització d'aquesta Escola Feminista d'Estiu parteix de la il·lusió i el desig de crear un espai de trobada de dones feministes on poder intercanviar, visibilitzar, conèixer, pensar i repensar tot el que els feminismes estan generant i han formulat des de fa temps per tal de continuar avançant juntes.

Enguany hem volgut encetar aquest projecte organitzant la primera Escola Feminista d'Estiu els dies 18, 19 i 20 de juny, amb la proposta de 3 temes principals per a pensar, debatre i treballar conjuntament. Esperem que a poc a poc poguem anar construint entre totes les properes Escoles d'Estiu, i que esdevingui un espai per a posar en comú tants i tants temes que ens interessin i ens ocupen.

Així, els eixos de debat proposats per a enguany són els següents:

- **Divendres 18, 16,30-20h. El subjecte polític del feminisme:** com podem fer compatible la importància d'emprar l'eina personal-política de ser "dones" amb la necessitat de visibilitzar i representar els matisos i les diverses realitats, experiències i especificitats de les dones?
- **Dissabte 19, 10,30-14h. Aprenent dels nostres conflictes.** Les diverses maneres que tenim de fer i d'entendre el feminisme ens pot portar i de fet ha comportat situacions conflictives. Parlem-ne i busquem eines per a positivar i abordar els conflictes que genera la nostra gran diversitat.
- **Dissabte 19, 16,30-20h. Lesbofòbia dins els moviments feministes:** tot i que les lesbianes hem estat i som una part integrant del moviment feminista, sovint ens hi trobem poc representades. Per què es dona aquesta situació? Què podem fer entre totes per a canviar-la?
- **Dissabte 19, 22:30h Festa al bar El Brot de la Farinera del Clot**
- **Diumenge 20, 11-14h. Plenari:** ens trobarem totes juntes per a posar en comú el que ens ha suggerit l'Escola i fer valoracions, propostes, etc...
- **Genealogies** De manera transversal i durant tota la celebració de l'Escola, volem recuperar aportacions de dones que ens han estat properes i que formen part de la

nostra genealogia per tenir present el seu llegat feminista de cara al futur.

Per altra banda, som conscients que el nom “Escola” de seguida fa pensar en un model de “transmissió vertical de coneixement”, i és ben clar que no és això el què volem. Hem volgut mantenir aquest nom per a reivindicar i crear la nostra/vostra escola, on els sabers no són “explicats” o “apresos” de manera unidireccional, sinó que sorgeixen de cadascuna de nosaltres i de la relació col·lectiva. Partim de la base que totes nosaltres, amb les experiències vitals i sabers que hem anat adquirint, tenim moltes coses per a aportar(-nos).

L’Escola Feminista d’Estiu vol ser, doncs, un espai participatiu on compartir coneixement feminista. I és per això que les dones que hem estat a les reunions d’organització hem pensat algunes coses a nivell de metodologia que ens ajudin a dinamitzar els debats. A l’apartat “continguts” d’aquest dossier hi trobareu material per a engegar motors, i a la pàgina web www.caladona.org/escola-feminista hi anirem penjant aquests i altres textos per a aprofundir en els temes. Alhora, us convidem a totes a enviar-nos textos, escrits, imatges, sensacions, impressions que us suggereixin els temes plantejats enguany: les nostres mirades i experiències són el material més valuós que tenim!!!. Podeu enviar-nos el que vulgueu a xarxafem@xarxafeminista.org.

Us proposem el petit-gran repte de crear entre totes un espai de trobada i de debat, que ens faci conèixer i aprofundir en algunes de les coses de les que vam parlar a les Jornades de Granada i ens enforteixi en la lluita contra el sistema patriarcal.

Us esperem durant els dies 18, 19 i 20 de juny amb molta, moltíssima il·lusió!

Entrada lliure i gratuïta

No és necessari formalitzar inscripció

Espais

Totes les **sessions** de l'Escola Feminista d'Estiu es desenvoluparan a

L'Espai Jove la Fontana

C/ Gran de Gràcia, 190-192

Metro: **L3** – Fontana

FGC: línies **S1**, **S2**, **S5** i **S55** – Gràcia

Autobusos urbans: línies 16, 17, 22, 24, 27, 28, 31, 32, 39, 92 i 114

Excepte la **Festa**, que tindrà lloc al

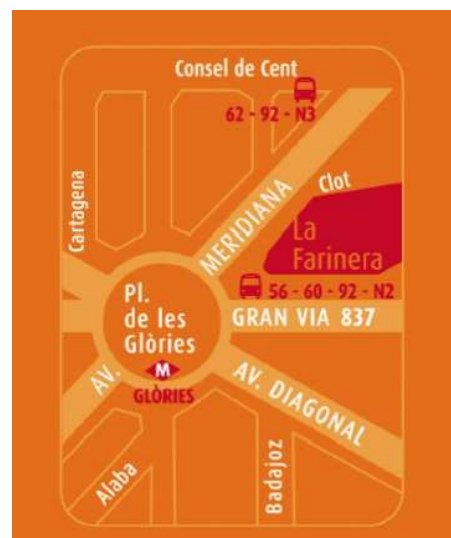
Bar el Brot, de la Farinera del Clot

Gran Via de les Corts Catalanes, 837

Metro: **L1** – Glòries

Autobusos urbans: línies 62, 92, 56, 60, 92

Autobusos nocturns: N3 i N2

Programa

DIA	HORA	DEBAT	Hora de finalització
Divendres 18 de juny	16:30h	Subjecte Polític del Feminisme	20h
Dissabte 19 de juny	10:30h	Aprenent dels nostres conflictes	14h
	16:30h	Lesbofòbia als moviments feministes	20h
	22:30h	Festa al Bar el Brot (La Farinera del Clot)	02h
Diumenge 20 de juny	11h	Plenari. Posta en comú, valoracions i propostes	14h

Continguts i material bàsic

Subjecte Polític del Feminisme

Divendres 18 de juny, 16:30h

Davant d'aquest títol, potser moltes de vosaltres us esteu preguntant de què volem parlar exactament i quina utilitat té tot això del "Subjecte" per a nosaltres, com a feministes, i per als Feminismes en general. Doncs bé, mitjançant aquest petit text introductorí mirarem de situar una mica les qüestions que hem cregut interessant plantejar i per què.

Partim d'un context on els darrers anys s'han anat generant, principalment de la mà del que s'ha anomenat "teoria i/o moviment queer", alguns debats que parlen del Subjecte Polític del Feminisme com si fos quelcom que ens vingués donat des de fora dels feminismes i, d'alguna manera, sobre una base de crítiques constructives que poden resultar molt interessants, a vegades s'acaba caient en generalitzacions i en altres crítiques que arriben a reduir el Moviment Autònom de Dones¹ a una mena de reducte antiquat o innecessari, mancat de legitimitat i de discurs transformador i crític de l'estructura patriarcal.

En aquest debat una referència obligada és el treball de la filòsofa i pensadora feminista Judith Butler, que a principis del 90 va publicar "El Género en disputa". Butler va argumentar una crítica a la naturalització, suposada unitat i conseqüent universalització de la identitat "dona" dins els discursos feministes, recollida en dos eixos principals:

- Relació sexe/gènere: Tot i que, ja fa temps, els feminismes van saber diferenciar molt bé el sexe del gènere, en la pràctica feminista (potser implícita) es continua donant per suposat que "les dones" són aquelles persones que "viuen en un cos de dona", obviant d'aquesta manera altres cossos i realitats que se situen en les fronteres dels gèneres (trans, intersex).
- Mescla d'identitats, realitats, opressions: La voluntat de representació de "les dones" en general ha portat a una universalització de certa realitat d'algunes dones, que no fa referència a la realitat de totes les dones. Moltes dones estem travessades per altres opressions i identitats (classe, color de pell, procedència territorial, opció sexual) que, sumades a la categoria "dona", generen situacions d'opressió específiques i diferents, que han estat escassament representades pels discursos públics feministes.

Com a conseqüència d'aquestes reflexions, ens trobem davant de dos descentraments:

---

¹ Per Autònom s'entén aquell **espai físic, social i polític** dels moviments de dones feministes, històricament entès i respectat per altres moviments socials, partits polítics, sindicats, i altres teixits associatius, on feministes independents (sense relacions polítiques amb espais intergènere) i doblemilitants (amb relacions polítiques amb espais intergènere) convivim i treballem, **autònomament**, en relació a la resta de la societat. El manteniment d'aquesta autonomia ha estat una de les lluites clau i fonamentals de la constitució i funcionament d'una part important, nombrosa i històrica, dels Feminismes.

- Què és ser dona? Si sabem que ser “dona” és quelcom prou diferent en les diverses societats i cultures; si la vivència de l’opressió varia quan es mescla amb altres categories com la classe, nacionalitat, sexualitat, edat, etc...; si acceptem que ser dona no ve necessàriament determinat per tenir un cos “de sexe femení”; si reconeixem la possibilitat i l’existència d’altres identitats i cossos (trans i intersex)... **Si d’entrada no podem definir què és ser dona, llavors: com poden els feminismes parlar “des de les dones i en nom de les dones”?**

Seguint aquest fil argumental, ens trobem davant el segon descentrament:

- A qui representen els feminismes? Un cop interrogada la “representativitat” de les “dones”, també s’interroga als **Feminismes fonamentats en organitzacions “només de dones”**, i la pretensió d’erigir-se ‘en nom de totes les dones’. En paraules de Butler: **“insistir en la coherència i la unitat de la categoria dones ha negat, efectivament, la multiplicitat d’interseccions culturals, socials i polítiques en què es construeix el conjunt concret de “dones”** (2007:67)

Així doncs, les representacions polítiques feministes, tractant d’abastir l’universal “dona”, s’han sintetitzat en **Discursos Públics** que no han tingut en compte ni l’heterogeneïtat, ni com interseccionen les classes socials, les sexualitats, les nacionalitats, les ètnies o les edats, **tant de les mateixes dones feministes que els generen, com de les “dones” a qui s’hi adrecen**; projectant, com a resultat, imatges i discursos públics i polítics reduïts al de “dona universal” blanca, de classe mitja, heterosexual i adulta. De forma que aquesta **“representativitat”** feminista es construeix des de discursos excloents, tant de les “altres” feministes que no hi tenen veu ni representació pública (tot i que aquestes “altres” feministes sempre hem estat una part molt important del “nosaltres” feministes), com de les altres “dones” a les que sembla no adreçar-se en ser tractades de minories.

Aquests dos descentraments a vegades s’han presentat amb una lògica sil·làgica (una cosa porta a l’altra) que ens condueix des de la premissa: **“si no hi ha una definició clara de dona”**, a la deductiva conclusió: **“no tenen sentit els espais ni les polítiques de dones”**.

Aquest raonament ha comportat que des d’alguns sectors es qüestionari la representativitat dels feminismes i, per tant, la seva legitimitat discursiva, donat que el moviment s’organitza en grups “de dones” feministes.

Ens sembla important, doncs, situar el debat en compartir què pensem de tot això, quins dubtes ens genera i també quines oportunitats hi veiem per al canvi, la millora, la continuïtat en el qüestionament de les estructures patriarcals.

Així doncs, alguns dels interrogants són com ens situem aquests Espais Polítics de Dones Feministes en els contextos actuals, on per una part es qüestiona la vinculació dels Feminismes al “només dones”, mentre que d’altra banda hi ha “Moviments de Dones” que marquen les seves diferències amb els Feminismes: **“Les feministes avui som qualsevol i qualsevol pot ser feminista. Això per una part**

està bé, per altra em pregunto quant hem hagut de sacrificar per a ampliar les bases i ser legitimades ... La tensió entre feminisme i moviment de dones resultà en una espècie de feminista populista que intentà ampliar les seves bases a tota costa sota el lema de que “és feminista qui obra com a tal i no qui se’n nombra”” (Espinosa, 2003)

Aquí teniu alguns fragments de textos que ens ajuden a situar totes aquestes qüestions:

Fundamentos contingentes: El feminismo y la cuestión del “Post-feminismo” de J. Butler <http://www.caladona.org/grups/?p=227>

“Deconstruir el sujeto no es negar ni desechar el concepto; por el contrario, la deconstrucción implica solamente que suspendamos todo compromiso con aquello a lo que el término, “el sujeto”, se refiere, y que consideremos las funciones lingüísticas a las que sirve en la consolidación y el ocultamiento de la autoridad. Deconstruir no es negar o hacer a un lado, sino cuestionar y, tal vez lo más importante, abrir un término, como el sujeto, a una reutilización o recolocación que previamente no ha sido autorizada. Dentro del feminismo parece haber cierta necesidad política de hablar como y para las mujeres, y yo no disputaría esa necesidad. Seguramente, ésa es la manera en la que la política representativa opera, y en este país los esfuerzos de cabildeo son virtualmente imposibles sin recurrir a políticas de identidad, así que estamos de acuerdo en que las manifestaciones y esfuerzos legislativos y los movimientos radicales necesitan hacer reclamos en el nombre de las mujeres. Pero esta necesidad debe ser reconciliada con otra. En el momento en que la categoría de mujeres se invoca para describir a electorado por el que habla el feminismo, comienza invariablemente un debate acerca de lo que será el contenido descriptivo de ese término.” (Butler, 2001:32)

“si el feminismo presupone que “mujeres” designa un indesignable campo de diferencias, que no puede ser totalizado o resumido por una categoría descriptiva de identidad, entonces el término mismo se convierte en un sitio de apertura y resignificabilidad permanente. Yo argumentaría que las divisiones entre las mujeres acerca del contenido del término deberían ser salvaguardadas y apreciadas, e incluso que estas constantes divisiones deben ser afirmadas como las bases sin base de la teoría feminista. Deconstruir el sujeto del feminismo no es, entonces, censurar su utilización sino, por el contrario, dejar al término libre en un futuro de múltiples significaciones” (Butler, 2001:34)

¿Mujer o trans? La inserción de las Transexuales en el Movimiento Feminista. Kim Pérez.

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2010/04/mujertrans-kim-perez.pdf>

“La pregunta “¿qué es ser mujer?” nos conduce a algo que resulta bastante difícil en la práctica, que es el esencialismo. ¿Hay algo que defina esencialmente a la mujer? ¿El cariotipo? ¿Los genitales? ¿Las funciones reproductivas? ¿La orientación sexual? ¿La conducta, la ropa? ¿Todo ello junto? ¿Una parte de ello? ... Carecería de sentido exigir, efectiva o moralmente, algo así como un análisis cromosómico o fenotípico para incorporarse al movimiento feminista. O peor: sería parecido al racismo, esencialista, inmovilista, biológicamente determinista. Los cromosomas muestran un punto de

partida, no un punto de llegada. El ser humano es un punto de partida más un punto de llegada; más que un ser, es un proceso. ¿Entonces qué ocurre con el feminismo? ¿A quién representaría, por quien trabajaría y combatiría? ¿Por la mujeres que lo son a todos, todos los efectos, o por quienes más o menos somos mujeres?” (Pérez, 2009:2)

Del sujeto político la Mujer a la agencia de las (otras) mujeres: el impacto de la crítica queer en el feminismo del Estado español. Gracia Trujillo

<http://www.caladona.org/grups/?p=382>

“La crítica (feminista) *queer* y su cuestionamiento de las identidades fijas y excluyentes y de las relaciones de poder que se establecen en el interior de esas identidades han sido claves, junto al cambio generacional y al inicio de otra ola de movilización en los años noventa, en los cambios sucedidos en la construcción del sujeto político de la movilización feminista. Desde los posicionamientos feministas *queer* se ha lanzado una invitación a entender las identidades como afinidades puntuales o posiciones de discurso (Martin, 1993), más que como esencias inmutables e incontaminables. En este sentido, deberían ser los elementos comunes de discriminación los que crearan y fomentaran sensación de *comunidad* y no una supuesta identidad fija y excluyente.” (Trujillo, 2009:170)

La historia feminista del género y la cuestión del sujeto. Lola G. Luna.

<http://www.caladona.org/grups/?p=266>

““La mujer” se ha revelado como una identidad irreal, porque en la realidad existe como un sujeto múltiple. Si nos remontamos a la reivindicación de los derechos de ciudadanía que llevaron a cabo los movimientos sufragistas, encontraremos el comienzo de la puesta en cuestión del sujeto universal y del universalismo de los derechos del hombre, por un nuevo sujeto constructor de la identidad feminista” (G. Luna, 2004:17)

Sobre el Feminisme avui: a la recerca d'un altre sentit del ser i el fer feminista en aquest temps. Yuderky Espinosa.

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2010/05/sobre-el-feminisme-avui-a-la-recerca-dun-altre-sentit-del-ser-i-el-fer-feminista-en-aquests-temps-yuderky-espinoza.pdf>

“Si la política de la identitat consterní (consterneix), i en molt, va contradir part del pensament i els postulats feministes, una política feminista més encertada no pot partir de l'error de negar els efectes i la materialitat de la identitat en les nostres vides. Diguem que si el patriarcat ens ha anomenat “dones” amb tota la càrrega de dominació que implica i amb això hem estat condemnades, no per deixar de nombrar-nos trenquem la cadena de la subordinació. Començant, perquè deixar de nombrar-nos no implica deixar de ser-ho: allí hi ha una marca d'inscripció amb la que ens enfrontem tota la vida, per sobre de tot i més important, perquè per les cultures en les que ens movem ho seguim sent, fins i tot quan com en el cas de les lesbianes, siguem considerades *defectuoses*” (Espinosa, 2003:5)

Feminismo: Un movimiento crítico. Justa Montero.

<http://www.caladona.org/grups/uploads/2010/03/feminismo-un-movimiento-critico.pdf>

“Desde un punto de vista político, no todo es igualmente relevante para el proyecto feminista, pues la especificidad de la experiencia de una mujer no garantiza su valor

político so pena de caer en lo que las feministas mexicanas llaman “el mujerismo”. Cuestionar, someter a crítica experiencias, intereses y procesos sociales que subyacen en dichas prácticas resulta fundamental para formular un discurso crítico y propuestas de cambio. Por otro lado, si no es posible ninguna consideración de la mujeres como colectivo, y se prescinde de la discriminación sexista, dejan de resultar pertinentes las reivindicaciones específicas e incluso el propio movimiento y la propuesta resulta paralizante para la acción feminista, dificulta la crítica social y la conceptualización de la opresión como un proceso estructurado” (Montero, 2006:176)

Aprenent dels nostres conflictes

Dissabte 19 de juny, 10:30h

Mentre preparàvem l'Escola d'estiu hem debatut molt sobre l'oportunitat de plantejar aquest tema i finalment ens hem decantat per pensar que és molt important que el posem a sobre de la taula, que en parlem i que arribem fins allà on puguem. Al llarg dels anys en el sí del Moviment Feminista hem viscut situacions de tensió, de dificultat, de conflicte, de crisi, d'enfrontament que han provocat divisions, trencaments, allunyaments amb molt de malestar i molta tristor. La majoria de les vegades, la dificultat de gestionar la complexitat de les emocions desencadenades i les conseqüències polítiques dels diferents plantejaments, ha provocat que una espècie de capa màgica hagi cobert la realitat conflictiva i l'hagi fet invisible o que les dones més implicades hagin emmudit en un silenci ple de dolor.

Potser podríem iniciar una reflexió sobre les diferents maneres d'enfrontar els conflictes, posar-hi noms, descriure'ls des de la voluntat de veure i acollir els posicionaments de cadascuna, destriar les ocasions on s'han produït accions de poder, segurament, de forma inconscient, però que han estat plenes de violència patriarcal, esbrinar els elements necessaris per construir consens i saber treballar amb els dissens... i tot allò que vulguem aportar!

Sempre és important contextualitzar els debats i en aquest tema encara més. Som conscients que la selecció dels textos proposats és totalment parcial però només pretenen obrir l'aixeta per poder parlar entre totes de tot allò que considerem conflictiu i que ens ha generat conflictes.

Fonthonrada, Gran Via, Casp... i ara, Ripoll? Betlem Cañizar Bel. Comissió Ca la Dona.

Sabem fer i fem saber. 2007. Xarxa Feminista

“... A la casa es troben, convergeixen i dissenteixen, dones i grups de perfil polític i social cultural prou divers... Juntes hem viscut diferents processos de canvi i de creixement, hem guanyat i també hem perdut algunes coses pel camí i ens hem convertit... en un microcosmos d'experimentació d'alternatives polítiques.

Però la nova casa serà també un espai de conflictes. I aquesta sigui possiblement una altra de les nostres característiques. El feminisme suposa un qüestionament de l'ordre social, però a més ens posa en conflicte a totes i cadascuna de nosaltres, la nostra

identitat i la nostra manera de créixer i relacionar-nos amb el món (només cal pensar en les úlceres que s'obren amb debats com el del treball sexual). A això hem d'afegir que el treball en xarxa i des de la diversitat du també a la dissensió, una dissensió que serveix per enriquir-nos i desenvolupar-nos. Però si no situem la dissensió i el conflicte a l'arrel de l'experiència, en una societat que pretén precisament el mínim de dissensió, el desacord pot generar violències (qui no ha estat en assemblees on la discussió du a enfrontaments?)

...

Treballem basades en tot un seguit de normes i criteris no escrits, que es van construint per la reflexió i la política diària, que acaben configurant un seguit de costums i una mena de sentit comú de la convivència a la casa, sense uns espais de control rígids. Seguim la política feminista que promou una participació i gestió poc jerarquizada i normativitzada, i que es fa possible gràcies a la idea que Ca la Dona la fem i en tenim cura entre totes les que hi passem – i això s'aplica des de la neteja de plats i gots fins a la manera com es prenen les decisions.”

De què parlem quan parlem de llibertat femenina? Fina Birulés

Sabem fer i fem saber. 2007. Xarxa Feminista

“... la llibertat no té a veure amb paraules com ara la de *garantia*, sinó amb les *d'acció o passió*, no té a veure amb la idea de la *propietat individual*, sinó amb la de *relació*; el mot llibertat no l'hem de vincular amb *immunitat*, sinó amb *l'exposició al contacte i a la contingència*, és a dir, no significa *immunitat* sinó *obertura al risc*; així com tampoc apunta cap a *l'absència d'impediment*, sinó a *disposició al conflicte*.

... sembla com si el món –com si les xarxes de dependència i d'interrelació- no fos res més que un prescindible teló de fons amb l'única funció de destacar l'autèntica vida o identitat del subjecte lliure. Com si el subjecte, sense generar amb això cap mena de ferida o hemorràgia, es pogués entendre amb independència del llenguatge, del cos i de tot allò que excedeix al seu control i que l'exposa al contacte amb els altres.”

Les dones sabem fer i fem saber. Montserrat Otero Vidal

Anuario de los movimientos sociales 2006

“De la mateixa manera que són múltiples i diverses les formes de treballar per a fer caure el paradigma patriarcal, també ho són les rutes personals cap a la llibertat i, per tant, penso que clarificar i reconèixer la posició de cadascuna en cada ocasió pot evitar confusions. La suma de les diverses opcions, posicions i ubicacions eixampla i engrandeix l'espai polític, l'espai on dur a la pràctica i fer realitat els desitjos de cadascuna. Atès que compartim espais i desitjos forts, seria una llàstima que les dinàmiques del poder, els conflictes de relació, les inseguretats o els protagonismes personals ens allunyessin dels nostres objectius. Hem de posar en joc les nostres habilitats de relació, situant en el centre el *plus* que pot circular en la relació entre dones. Donem-nos el temps per a crear instàncies de reflexió i intercanvi i dediquem energies a cuidar i mantenir els vincles polítics per a construir o restituir la confiança.”

Parloperformance: Aullidos de cuerpos insumisos II. Medeak

“Se pueden hacer cosas interesantes con las instituciones. Creemos que además es una cuestión de justicia y ética feminista repartir los recursos públicos. No tenemos ningún problema de entrar ahí. Pero eso no puede ser todo, sobre todo no puede ser el objetivo último. Nuestra participación con las instituciones es puntual y siempre teniendo en cuenta nuestros intereses como colectivo y desde las alianzas feministas. Nos parece peligroso sistematizar las prácticas políticas de un colectivo feminista en las instituciones...”

La entrada en un colectivo que se mantiene desde hace 25 años supone entrar en grupos que están de algún modo muy estructurados, donde ya existe una agenda política muy definida y donde lo importante es sacar las tareas adelante. Es difícil debatir sobre cuestiones fundamentales y es vital unirse a la marcha del grupo...

Muchas veces esto se traduce en que las jóvenes llegan a espacios con esas estructuras invisibles muy afianzadas y que deben descubrir por ellas mismas cuál es el lugar que ocupa cada una. Así, cuando llevamos algún tiempo en uno de esos grupos sabemos perfectamente cuál es el lugar de cada una. Esto genera un efecto sobre las jóvenes en muchas ocasiones doble; por un lado la des-ubicación al tener que identificar dónde está cada quien y por otro lado que se las coloca en ciertas tareas muy unida al voluntariado y al trabajo de calle, algo que las anteriores ya han hecho y que ahora toca a las nuevas generaciones y además se las excluye de la toma de decisiones. (Véase las txosnas de Bilbao)

En los colectivos se conoce lo de “la tiranía de la falta de estructuras” pero se predica desde lo teórico y no se hace un trabajo sobre la propia praxis. Bien, esto es lo que ha venido a llamarse el conflicto generacional. Desde la mirada más aséptica, es algo que puede definirse como lo que va unido a cualquier cambio, algo totalmente unido a la perspectiva generacional, nueva gente-nuevas formas. Para el marxismo cualquier cambio implica siempre algo de conflicto, ya que supone la negación parcial de lo que se venía haciendo. También es verdad que aunque un cambio suponga una distancia de aquello que venía haciéndose no es necesario plantearlo desde la conflictividad (no desde la dialéctica más pura). Puede entenderse como un paso en un cambio. Este cambio no supone la negación de lo anterior, ni su fin. (...)”

El vestit nou de l'emperadriu

<http://www.lesbifem.org/textos/emperadriu/emperadriu.html>

“Constatem que en el feminisme s'ha produït un tall generacional: hi ha un desconeixement i una falta de reconeixement mutus entre el feminisme sorgit els anys setanta i el que està apareixent últimament, vinculat a altres moviments socials. Una mostra ben il·lustrativa d'això és el que va passar a l'última manifestació del 8 de març, que es va partir en dues manifestacions, separades per un gran buit, radicalment diferents en les formes (i en els continguts?). Aquest tall entre generacions no fa més que debilitar el feminisme i empobrir el debat. Així, les dones joves militen en grups mixtos i, d'altra banda, les inquietuds que els toquen més de prop no es prenen com a pròpies i, per tant, no es reivindiquen. A tall d'exemple, la precarietat laboral i les ETT,

l'habitatge i l'ocupació, les campanyes sobre contracepció... Constatem que el discurs i la pràctica feministes que van néixer fa anys com a discurs i pràctica revolucionàries i alternatives, avui dia en determinats àmbits van esdevenint institucionals, acomodades, conservadores i poc reivindicatives. Diem institucional en el sentit d'estar dins el sistema. Hi ha un discurs teòric important, però aquest discurs no arriba a qüestionar el sistema social, polític i econòmic actual, sinó que s'hi adapta. (A més, no es fa pràctica d'aquest discurs.) Acomodat en el sentit d'un discurs elaborat durant molt de temps que permet obrir debats i discussions internes, però que no cerca anar més enllà i no mira altres discursos que poden posar en qüestió el plantejament inicial dominant, de manera que aquest feminisme no és permeable a altres idees i no es renova; respon a un model de dona blanca, de classe mitjana, heterosexual. Conservador en el sentit de manteniment de l'estatus assolit. Hi ha por de no poder assumir noves propostes com a pròpies i perdre així l'espai ocupat. I poc reivindicatiu perquè no hi ha una confrontació amb els poders establerts.”

Lesbofòbia als moviments feministes

Dissabte 19 de juny, 16:30h

Aquest eix vol promoure l'intercanvi per provar d'entendre què ha passat amb les lesbianes feministes i el lesbianisme dins el moviment feminista. A les reunions preparatòries de l'escola ens fèiem preguntes del següent tipus:

- quin és el perquè de l'escassa visibilitat lesbiana al moviment, quan el moviment feminista està ple de dones amb vides lesbianes, i de lesbianes feministes que han estat fortament activistes en el feminisme?;
- per què estar present, de vegades, no és estar representada?;
- per què s'ha produït aquesta escombrada de l'espai polític lesbià des del feminisme cap a l'àmbit de les lluites del moviment LGTB?²;
- si el moviment feminista està ple de lesbianes, podríem fins i tot parlar d'una lesbofòbia autorreflexiva de les pròpies feministes lesbianes?;
- què ha passat amb el qüestionament de l'heteronormativitat i l'heteropatriarcat en els discursos del moviment feminista?...

En definitiva, la proposta es que “això de les lesbianes i el moviment feminista” potser ens ho hauríem d'explicar una mica millor... I amb la voluntat de començar amb el tema us presentem una petita selecció de fragments per animar la vostra participació:

Gracia Trujillo Barbadillo, Deseo y Resistencia , Editorial Egales, 2009:

“La agenda de los colectivos de feministas lesbianas era la agenda feminista, y además, en líneas generales, estos grupos orientaron la mayor parte de su actividad hacia el interior del MF, al que había que “ganar” para que hiciera suya la crítica a la heterosexualidad impuesta a las mujeres. La estrategia llevada a cabo de orientar la

---

² Moviment LGTB: Moviment Lesbià, Gai, Transsexual i Bisexual.

actividad política hacia el conjunto del MF y no hacia las lesbianas, con el objetivo de evitar que se produjeran las escisiones entre lesbianas y feministas heterosexuales que se habían dado en otros países, produjo una desconexión con el conjunto de lesbianas, politizadas y no politizadas” (Trujillo Barbadillo, 130).

“A comienzos de los noventa varios discursos identitarios irrumpen en el panorama bollero como reacción a las limitaciones y la contención del feminismo lesbiano. Frente al sujeto político homogéneo y sin fisuras del feminismo, “la Mujer”, herencia de la lucha antifranquista, las lesbianas comienzan a reclamar ahora un protagonismo propio. Y lo hacen con unos discursos identitarios que, aunque difieren en otros elementos, comparten la reivindicación de la dimensión sexual, el autonombrarse lesbianas, frente al discurso del feminismo lesbiano construido más del lado de las mujeres en general, que les resta visibilidad (y empoderamiento como sujetos). Los discursos de esta tercera ola enfatizan la sexualidad y señalan su autonomía de género, subrayando la necesidad de separar las demandas que tienen que ver con la discriminación de todas las mujeres (el sexismo) de las que sufren ellas en particular derivadas del heterosexismo (la lesbofobia y la transfobia), sin subordinar estas últimas a las primeras”. (Trujillo Barbadillo, 153).

Grup de Lesbianes Feministes, El vestit nou de l'emperadriu, 2000 :

“Un altre tret fonamental del feminisme és el fet de partir de l'experiència pròpia. Del tot d'acord. Ara bé, l'experiència es construeix socialment i es jerarquitzava d'acord amb els valors interioritzats per cada persona i amb la gratificació social que n'obtenim. Atès que ser lesbiana és un estigma i que, per tant, la falta d'autoestima envers la condició lesbiana és molt forta, sovint trobem que dins el moviment feminista les qüestions referents a les lesbianes s'obvien o queden relegades a un segon terme, fins i tot per part de dones que tenen consciència del seu lesbianisme. En podem trobar exemples en documents sobre temàtiques ben diferents, en què, o bé determinades situacions que són exclusives de les heterosexuales passen com si fossin de les dones en general, o bé situacions que afecten tant les heterosexuales com les lesbianes es tracten com si fossin exclusives de les heterosexuales (és el cas, per exemple, de la violència domèstica).

En relació amb això, val a dir que la sectorialització del moviment feminista en grups dedicats a temàtiques molt específiques fa que sovint aquests temes es tractin des d'una perspectiva heterosexual, encara que en el grup hi hagi lesbianes; és que potser se suposa que els grups de lesbianes ho hem d'abastar tot? Si és així (quina feinada!), per què els primers no es defineixen com a grups que lluiten per les heterosexuales? d'aquesta manera les coses quedarien molt més clares.”

Bàrbara Ramajo Garcia, El cos lesbià del feminisme

“Trobo que hi ha una mena de TENSÍO PERCEPTIVA quan la paraula lesbiana apareix als nostres textos, i una mena de PREOCUPACIÓ IDENTITÀRIA en tractar de mesurar els contextos, com si en treure les lesbianes al discurs feminista, el Cos Social del Feminisme corri perill de “LESBIANITZAR” LA IMATGE PÚBLICA DEL FEMINISME.

És aquesta fòbia no racionalitzada, junt amb la IDENTITAT HETEROCENTRADA que la IMATGE PÚBLICA DEL FEMINISME posa en escena cada vagada que produeix un text, un discurs, on s'ignora el propi cos lesbià del feminisme, la que vull posar en qüestionament

Penso que al Feminisme cal un debat sobre el nostre Cos Social, sobre la seva Imatge Corporal, i sobre la correspondència real que hi ha entre el Cos que ensenyem i el Cos que en tenim.

Per fer aquest debat ens cal un exercici d'autopercepció quantitativa i qualitativa, i a la equació de quantes lesbianes som al feminisme i de que poc, i de com en parlem de les lesbianes en públic, als nostres escrits, hi ha un desnivell amb molta matèria per analitzar [...]

Responsabilitzem-nos, doncs, totes les feministes d'ensenyar "el Cos Lesbià del Feminisme" en parlar sempre de les Lesbianes als nostres escrits, als nostres actes, al nostre discurs feminista.

ReSexualitzem, entre totes, el nostre Cos amb el plaer de retrobar-nos en tota la dimensió de la Sexualitat com a plaer, i com Categoria Política trenada amb el Gènere, com a dones, com a lesbianes i com a feministes".

Per a més informació...

Si teniu qualsevol dubte o suggeriment, us podeu adreçar a la **secretaria de la Xarxa Feminista**:

A través del correu electrònic: xarxafem@xarxafeminista.org

Per telèfon: 93.302.65.45

O bé venir-nos a veure: C/ Casp, 38, principal 08010 Barcelona

L'horari d'atenció és el següent:

dilluns i dimecres de 16 a 20h

dimarts, dijous i divendres de 10 a 14h.

També podeu visitar les pàgines web:

www.xarxafeminista.org

www.caladona.org/escola-feminista